

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa R.P.

przeciwko Z. Sp. z o.o. w K.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 6 czerwca 2023 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 8 lutego 2021 r., sygn. akt III Pa 43/20,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 8 lutego 2021 r., sygn. akt III Pa 43/20, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. – w sprawie z powództwa R. P. przeciwko Z. Sp. z o.o. w K. – oddalił apelację strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 21 października 2020 r., sygn. akt IV P 303/18, w którym Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 56.388 zł tytułem odszkodowania (pkt 1.), w punkcie 2. zasądził od pozwanego

na rzecz powoda kwotę 9.916 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 415,65 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt 3.), wyrokowi nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 24.158,40 zł (pkt 4.).

Sąd Okręgowy zaaprobował ustalenia Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którymi powód był członkiem zarządu pozwanego i jednocześnie od 1 października 2007 r. był zatrudniony u pozwanego na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku członka zarządu. W § 7 umowy o pracę wskazano, że umowa zostaje zawarta na czas pełnienia przez powoda funkcji członka zarządu pozwanego. W § 22 ust. 1 Regulaminu Rady Nadzorczej pozwanego uchwalonego 23 maja 2005 r. ustalono, że przewodniczący rady nadzorczej zawiera umowy o pracę z członkami zarządu, a także dokonuje innych czynności związanych ze stosunkiem pracy członków zarządu. 18 października 2018 r. odbyło się posiedzenie rady nadzorczej pozwanego, w trakcie którego podjęto uchwałę nr 14/RN-X/2018 odwołującą powoda ze stanowiska członka zarządu. Powód nie zaskarżył tej uchwały. Przewodniczący rady nadzorczej próbował wręczyć powodowi wypowiedzenie umowy o pracę z zachowaniem 3 miesięcznego okresu wypowiedzenia, który upływał z dniem 31 stycznia 2019 r., a którego to wypowiedzenia powód nie przyjął. Średnie miesięczne wynagrodzenie powoda wynosiło 24.158,40 zł brutto.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda odszkodowania z art. 47¹ k.p. było uzasadnione z uwagi na uchybienia pozwanego w trakcie rozwiązywania stosunku pracy, gdyż z treści uchwały rady nadzorczej pozwanego z dnia 18 października 2018 r. wynika jednoznacznie, że na jej podstawie odwołano powoda z funkcji członka zarządu, natomiast nie rozwiązano z nim jednocześnie umowy o pracę; nie została podjęta przez radę nadzorczą uchwała o wypowiedzeniu powodowi umowy o pracę. Przewodniczący rady nadzorczej próbował wręczyć powodowi rozwiązanie umowy o pracę po podjęciu uchwały o odwołaniu powoda z funkcji członka zarządu, ale powód tego pisma nie przyjął. Powód w momencie wręczenia tego wypowiedzenia nie był już członkiem zarządu, a zatem przewodniczący rady nadzorczej nie był upoważniony do rozwiązania z powodem umowy o pracę. Według Sądu drugiej instancji

wypowiedzenie umowy o pracę powodowi było niezgodne z prawem ponieważ czynność ta została dokonana przez osobę nieuprawnioną do działania za pracodawcę w rozumieniu art. 3¹ k.p. Do dokonania tej czynności nie był bowiem uprawniony działający z upoważnienia rady nadzorczej jej przewodniczący, gdyż w momencie składania przez niego oświadczenia o wypowiedzeniu umowy o pracę powód nie był członkiem zarządu pozwanej spółki. Stosownie bowiem do treści art. 204 k.s.h. prawo członka zarządu do prowadzenia spraw spółki i jej reprezentowania dotyczy wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki. Z powyższego przepisu wynika zatem, że prawo do reprezentowania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością należy do kompetencji zarządu. Dotyczy to wszelkich czynności podejmowanych za pracodawcę w stosunkach pracy, w tym rozwiązywania umów o pracę. Wyjątek od tej zasady przewidziany został w art. 210 § 1 k.s.h., zgodnie z którym w umowie między spółką a członkiem zarządu oraz w sporze z nim spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. W stosunku do pracowników będących jednocześnie członkami zarządu spółki uprawnienie do dokonywania czynności w zakresie stosunków pracy, w tym rozwiązywania stosunku pracy, przysługuje wyłącznie radzie nadzorczej lub pełnomocnikom powołanym uchwałą wspólników. W przedmiotowej sprawie przepis ten nie miał jednak zastosowania do powoda, ponieważ w momencie dokonywania czynności zmierzającej do rozwiązania z nim umowy o pracę nie był on członkiem zarządu wobec uprzedniego odwołania go z tej funkcji. Sąd drugiej instancji, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, wskazał na jednolity pogląd, że po podjęciu uchwały o odwołaniu pracownika z funkcji członka zarządu rada nadzorcza spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie ma już w stosunku do tego pracownika atrybutu organu uprawnionego do działania za pracodawcę w rozumieniu art. 3¹ k.p., gdyż nie ma zastosowania uprawniający ją do tego przepis art. 210 k.s.h. Inna jest sytuacja, gdy oświadczenie o rozwiązaniu z pracownikiem umowy o pracę zostaje złożone razem z odwołaniem go ze stanowiska członka zarządu. Wówczas uprawnionym do dokonania tej czynności jest organ lub osoba wymieniona w art. 210 k.s.h.

Zgodnie z art. 61 k.c. oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego

treścią. W stosunku do członka zarządu spółki kapitałowej odwołanie z funkcji jest dokonane z chwilą, gdy dowiedział się on o treści uchwały w tym przedmiocie podjętej przez uprawniony organ spółki. Ma to ten skutek, że czynności dokonywane przez członka zarządu, od czasu podjęcia uchwały o jego odwołaniu do czasu zaznajomienia go z jej treścią mają umocowanie prawne. Jednakże regulacją art. 61 k.c. objęte jest oświadczenie woli tylko w takim zakresie, w jakim dotyczy praw i obowiązków osoby, której to oświadczenie ma być złożone. Odnosząc to do uchwały rady nadzorczej spółki odwołującej członka zarządu należy uznać, że o ile uchwała wiąże członka zarządu od chwili zaznajomienia go z jej treścią, o tyle rada nadzorcza jest związana uchwałą z chwilą jej podjęcia, czyli przegłosowania treści uchwały w sposób przewidziany prawem. Po podjęciu uchwały rada nadzorcza nie może realizować w stosunku do odwołanego członka zarządu uprawnień w sprawach ze stosunku pracy wynikających z art. 210 k.s.h., czyli nie może dokonywać zmian w istniejącym stosunku pracy ani rozwiązać tego stosunku za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia i to niezależnie od tego, czy członek zarządu dowiedział się o odwołaniu. Czynności w tym zakresie mogą być dokonane przez radę nadzorczą tylko w ten sposób, że na mocy jednej uchwały, podjętej w wyniku jednego głosowania, nastąpi zarówno odwołanie członka zarządu z funkcji, jak i rozwiązanie z nim umowy o pracę. W takim wypadku uchwała w obu kwestiach dotyczy aktualnego członka zarządu. Tak jednak w przedmiotowej sprawie nie było bowiem rada nadzorcza najpierw podjęła uchwałę o odwołaniu powoda z funkcji członka zarządu, a następnie przewodniczący rady nadzorczej próbował wręczyć mu wypowiedzenie umowy o pracę.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego strona pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną. W skardze opartej na pierwszej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono naruszenie art. 210 § 1 k.s.h. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że nie ma on zastosowania w sytuacji, w której zamiarem uchwały podjętej na posiedzeniu rady nadzorczej jest jednoczesne rozwiązanie stosunku korporacyjnego i stosunku pracy, a pracownik nie ma możliwości wykonywania pracy przewidzianej w umowie o pracę bez istnienia stosunku korporacyjnego.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, a także o zasądzenie od

powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona.

Na wstępie należy wskazać, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. W myśl § 2 tego artykułu w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W skardze kasacyjnej nie zawarto zarzutów dotyczących zasadniczej podstawy prawnej rozstrzygnięcia zaskarżonego wyroku; Sąd Okręgowy uznał, że pracodawca wadliwie wypowiedział powodowi umowę o pracę, dlatego zaaprobował uwzględnienie jego roszczenia odszkodowawczego z art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 47¹ k.p.

Ponieważ przepisy te nie zostały ujęte w zarzutach skargi kasacyjnej, tylko na marginesie można wskazać, że jak wyjaśniono w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III PZP 3/12 (OSNP 2012 nr 23-24, poz. 279), w przypadku rozwiązania z naruszeniem prawa umowy o pracę z członkiem zarządu spółki kapitałowej odwołanym na podstawie art. 203 § 1 lub art. 370 § 1 k.s.h. nie jest wyłączone roszczenie o przywrócenie do pracy, jednak niepożądane jest kreowanie stosunku pracy, w którym obowiązki pracownicze nie mogą i nie będą mogły być wykonywane. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że odwołanie ze stanowiska członka zarządu spółki, które nie zostało skutecznie podważone w trybie przepisów prawa handlowego, może być uznane za przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie umowy o pracę (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2011 r., II PK 201/10, LEX nr 1084554; z dnia 26 stycznia 2000 r., I PKN 479/99, OSNAPIUS 2001 nr 11, poz. 377; z dnia 25 listopada 1997 r., I PKN 388/97, OSNAPIUS 1998 nr 18, poz. 540), ponieważ z chwilą

odwołania traci on możliwość wykonywania swojej podstawowej powinności pracowniczej (świadczenia pracy).

Brak zarzutów procesowych skargi kasacyjnej oraz wyeksponowanie w niej tylko jednego zarzutu naruszenia prawa materialnego - art. 210 § 1 k.s.h., uniemożliwia pełne odniesienie się przez Sąd Najwyższy do (mogącego powodować kontrowersje) szerokiego spektrum zagadnień prawnych, wynikających na przykład z pominiętej kwestii istnienia umowy o pracę na czas określony pełnienia funkcji członka zarządu, braku precyzyjnych ustaleń dotyczących otrzymania przez powoda wypowiedzenia umowy o pracę na posiedzeniu rady nadzorczej (z pozwu wynika, że powód otrzymał wypowiedzenie, a tylko odmówił pokwitowania odbioru, a następnie – w godzinach popołudniowych udał się do lekarza, otrzymując zwolnienie lekarskie przedłużane przez kilka miesięcy), możliwości zastosowania art. 61 k.c. w związku z art. 300 k.p., pełnienia przez powoda równocześnie funkcji głównego księgowego (główny księgowy jest pracownikiem zarządzającym w imieniu pracodawcy zakładem pracy w myśl art. 128 § 2 pkt 2 k.p.).

Z uwagi na lapidarność skargi kasacyjnej, a zwłaszcza brak powiązania w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 210 k.s.h. z art. 45 § 1 k.p. i art. 47¹ k.p., jedynie w sposób ogólny należy wskazać, że już w wyroku z 6 kwietnia 2011 r. (II PK 255/10) Sąd Najwyższy zaaprobował stanowisko, że możliwe jest wypowiedzenie umowy o pracę odwołanemu członkowi zarządu przez radę nadzorczą spółki z o.o. tylko w razie podjęcia na jednym posiedzeniu tego organu uchwał, z których wynika zarówno ustanie korporacyjnego stosunku członkostwa, które dokonuje się z chwilą odwołania z funkcji pełnionej w zarządzie spółki, jak i bezpośrednia (równoczesna) wola wypowiedzenia stosunku pracy odwołanemu członkowi zarządu ze względu na ustanie korporacyjnego stosunku członkostwa w zarządzie spółki z o.o. (por. wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 13 kwietnia 1999 r., I PKN 3/99, OSNP 2000 nr 12, poz. 460; z dnia 24 stycznia 2002 r., I PKN 838/00, LEX nr 76857; z dnia 18 grudnia 2002 r., I PK 296/2, Prawo pracy 2003 nr 7-8, s. 49; z dnia 26 września 2006 r., II PK 47/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 271 i z dnia 4 października 2007 r., I PK 127/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 4, s. 193). W tej utrwalonej koncepcji, skutek podjęcia uchwały o odwołaniu z funkcji członka zarządu spółki z o.o. następuje natychmiastowe ustanie korporacyjnego stosunku członkostwa w zarządzie spółki,

co wszakże nie prowadzi do automatycznego rozwiązania stosunku pracy z osobą, która na stanowisku członka zarządu była zatrudniona na podstawie stosunku pracy. Z momentem ustania korporacyjnego stosunku członkostwa w zarządzie spółki z o.o. wskutek odwołania przez uprawniony organ (art. 203 § 1 zdanie pierwsze k.s.h.) organem właściwym do podejmowania wszelkich czynności prawnych w imieniu pracodawcy (spółki z o.o.), w tym do rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem, który utracił status członka jej zarządu, staje się - co do zasady - zarząd spółki, z wyjątkiem sytuacji, w której z jednego procedowania rady nadzorczej (jednej uchwały lub bezpośrednio następujących po sobie i powiązanych wzajemnym związkiem przyczynowo - skutkowym uchwał) wynikały „równocześnie” dwojakie skutki prawne, tj. natychmiastowe ustanie korporacyjnego stosunku członkostwa połączone z bezpośrednio wyrażoną wolą wypowiedzenia stosunku pracy z tej uzasadnionej przyczyny, która wyklucza dalsze realizowanie stosunku pracy na utraconym stanowisku członka zarządu spółki z o.o.

W ustalonym stanie faktycznym sprawy, którym Sąd Najwyższy jest związany stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. (przy braku zarzutów procesowych w skardze kasacyjnej), na posiedzeniu rady nadzorczej w dniu 18 października 2018 r. podjęto jedynie uchwałę o odwołaniu powoda ze stanowiska członka zarządu spółki, natomiast nie podjęto uchwały o rozwiązaniu stosunku pracy. Według tych ustaleń, na posiedzeniu rady nadzorczej podjęto tylko próbę doręczenia powodowi wypowiedzenia umowy o pracę, dlatego – w tak ustalonych realiach sprawy – powód przestał być członkiem zarządu, a późniejsze wypowiedzenie umowy o pracę powinno wynikać z decyzji zarządu spółki (w skardze kasacyjnej nie zakwestionowano celowości zastosowania trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia w sytuacji istnienia umowy o pracę na czas pełnienia funkcji w zarządzie spółki).

Dla porządku trzeba podkreślić, że także wtedy, gdy oświadczenie o wypowiedzeniu stosunku pracy byłemu już członkowi zarządu spółki z o.o. złożył - tak jak w rozpoznawanej sprawie - niewłaściwy organ osoby prawnej (przewodniczący rady nadzorczej pozwanej spółki), to jest ono skuteczne, gdy spółka jako pracodawca podejmowała czynności potwierdzające ustanie stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1999 r., I PKN 117/99, OSNP 2000 nr 17, poz. 646). Taka sytuacja wystąpiła w sprawie objętej skargą kasacyjną.

W ustalonych okolicznościach sprawy nie był więc usprawiedliwiony zarzut naruszenia art. 210 § 1 k.s.h., oparty na uznaniu za spełnione „wymaganie równoczesności” uchwały rady nadzorczej o odwołaniu z funkcji członka zarządu spółki z próbą doręczenia tego samego dnia przez przewodniczącego rady nadzorczej decyzji pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę.

Taka wykładnia kompetencji rady nadzorczej (jej przewodniczącego działającego bez wyraźnej uchwały w tej kwestii) do rozwiązania stosunku pracy z byłym, bo wcześniej odwołanym już członkiem zarządu spółki z o.o., dokonana ze względu na tę samą datę (dzień) takich czynności, spotkała się z krytyką w piśmiennictwie prawniczym, w którym argumentowano, że „nie ma podstaw, by wywodzić, że akt odwołania członka zarządu ze stanowiska, oczywiście w sytuacji, gdy nie określono innego terminu odwołania - wywołuje skutki równocześnie z uchwałą podjętą w późniejszym czasie, choćby nawet w tym samym dniu i kilka minut po niej. Przeczyłoby to istocie uchwały o odwołaniu członka zarządu, wywołującej natychmiastowy skutek z chwilą podjęcia. Stąd w odniesieniu do byłego członka zarządu (odwołanego z funkcji) rada nadzorcza traci kompetencje w sferze prawa pracy” (A. Rzetecka-Gil, Glosa do wyroku z dnia 21 maja 2008 r., I PK 273/01, LEX/el 2009).

Również w ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę kasacyjną w przedmiotowej sprawie nie jest uzasadnione dalsze poszerzanie możliwości jurysdykcyjnego uznania spełnienia wymagania „równoczesności” uchwały o ustaniu korporacyjnego stosunku członkostwa połączonego z wolą wypowiedzenia z tej przyczyny stosunku pracy na stanowisku członka zarządu spółki z o.o. wtedy, gdy uchwały (podpisane przez wszystkich członków rady nadzorczej) w obu tych przedmiotach (natychmiastowego ustania stosunku korporacyjnego połączonego z wolą rozwiązania stosunku pracy), nie zostały podjęte na tym samym posiedzeniu rady nadzorczej.

Skarga kasacyjna nie zawiera więc zarzutów ani argumentów pozwalających na uznanie, że w rozpoznawanej sprawie wypowiedzenie powodowi umowy o pracę po odwołaniu go z funkcji członka zarządu pozwanej spółki nie naruszało przepisów o rozwiązywaniu stosunków pracy.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[ł.n]